

KANTKLOSSEN

TECHNIEK
MET EENVOUDIGE VOORBEELDEN

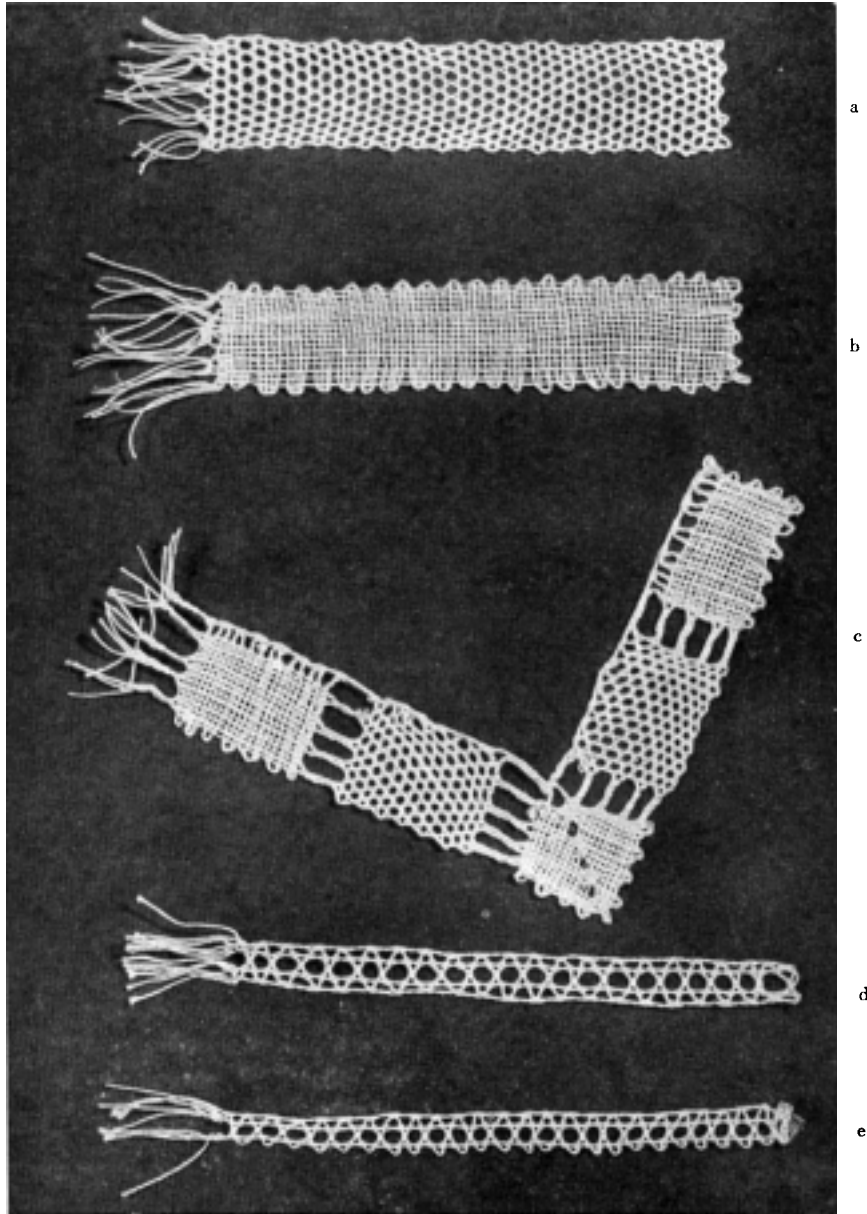
Dit is No. 3 van de serie

R A A D E N D R A A D

Hierin zijn of zullen eveneens verschijnen:

- No. 1. Frivolité (handleiding)
- No. 2. Breisteken (48 nieuwe steken)
- No. 4. Frivolité II.
- No. 5. Haken.
- No. 6. Kunstbreiwerk.
- No. 7. Breisteken II.
- No. 8. Breisteken III.
- No. 9. Smocken.
- No. 10. Smyrnawerk.
- No. 11. Frivolité III.

KANTKLOSSEN

STAALTJES VAN DE DRIE FUNDAMENTELE SLAGEN BIJ HET KANTKLOSSEN
a. netslag; b. linnenslag; c. spijltjes; d. tussenzetsel; e. kantje (zie pag. 22)

KANTKLOSSEN

TECHNIEK MET EENVOUDIGE VOORBEELDEN

MEVR. L. J. DE JAGER-MEEZENBROEK

OUD-DIRECTRICE DER
KANTWERKSCHOOL TE WIJDENES

ESKA - UTRECHT

N.V. Drukkerij v/h G. J. van Amerongen & Co. - Amersfoort

INLEIDING

In de volgende bladzijden is een leergang gegeven voor het vervaardigen van kloswerk. Bij oefening voert dit tot het klossen van de meest beroemde soorten kant. Het kantklossen handhaafde zich door de eeuwen heen, nu bijna 500 jaar, en al naar de economische omstandigheden van de landen, die haar voortbrachten, maakte zij tijden van bloei en van verval door. Zal een handwerk — dus ook het klossen — aan de eisen van kunstnijverheid ook maar enigszins voldoen, dan moet rekening worden gehouden met de tijdsomstandigheden en met de aesthetische eisen, welke die tijd stelt. Allereerst moet men zich daarom met de techniek vertrouwd maken en zich van een goed patroon voorzien.

De techniek is niet veranderd sedert de 16e eeuw en berust op heel eenvoudige grondslagen, die in dit boekje methodisch worden aangegeven. Dit is op een wijze geschied, dat men reeds vanaf de eerste oefeningen allerlei voorwerpen met aardige ornamenteel goede kloskantjes of goed kloswerk versieren kan: zakdoekjes, kleedjes, kraagjes, theemutsen, enfin alles wat we in onze hedendaagse huisinrichting en onze kleding nodig hebben om een en ander naar de eisen van de tijd te versieren. Daardoor krijgt het geheel een aangenaam, smaakvol aanzien, hetgeen tot de gezelligheid van ons interieur in hoge mate zal bijdragen.

De 17e eeuw was voor deze tak van kunstnijverheid in ons land de meest bloeiende periode. In onze tegenwoordige maatschappij is echter de beoefening ervan op de manier zoals dat

voorheen geschiedde, namelijk om er een levensbestaan van te maken, nog slechts voor heel enkelen mogelijk. In ons land zijn nu geen kantwerksters meer, die voor een klein loon uren en uren over 1 cm kant klossen. Toch is het bijv. voor onze Nederlandse klederdrachten, waarbij kantwerk nog rijkelijk toepassing vindt, van grote betekenis dat deze kunst voor ons volk niet verloren gaat.

Voor de vrouw, die dit bijzonder fraaie handwerk evenwel als liefhebberij wil leren toepassen, zal het aanleren werkelijk niet bijzonder moeilijk zijn. Wel verdient het vanzelfsprekend aanbeveling de kunst van anderen af te kijken, indien men daartoe gelegenheid kan vinden. De uren van oefening worden al gauw met vele uren van intense voldoening beloond.

De laatste tijd wordt het klossen ook meer en meer toegepast als afleiding voor zieken en als arbeids-therapie. Mede met het oog hierop meenden wij, dat het uitgeven van deze eenvoudige, maar praktische handleiding nuttig zal zijn.

Het volgen en oefenen van de in de volgende bladzijden gegeven methode leidt vanaf de allereerste beginselen tot het fijnste kloskantwerk, dat èn kunst- èn handelswaarde heeft, dus cultureel verantwoord is.

DE BEGINSELEN VAN HET KLOSSEN

Alle begin is moeilijk, zegt het spreekwoord, maar dat is bij kantklossen, toch niet het geval. Het begin is heel eenvoudig en leent er zich bijzonder toe, om dadelijk goed en netjes te leren werken, zonder dat het speciale inspanning kost. Trouwens ook bij moeilijker werk voor meer geoefenden is knoeien uitgesloten. Een fout herstellen door overheen werken of later uithalen, gaat niet. Terugklossen *) is de enige manier om de fout eruit te krijgen.

Heel weinig materiaal is er maar voor nodig n.l.:

*) Hoewel deze naam voor zichzelf spreekt: men moet hierbij de klosjes leggen in *omgekeerde* richting, als verderop omschreven.

1. *Een kantkussen.*

Een rond, plat kussen, paddestoel-model, met een middellijn van 50 à 60 cm, is het meest aanbevelenswaardig. Het makkelijkst zijn kussens zonder bak, die dan plat op tafel gelegd kunnen worden. De vulling van zo'n kussen is belangrijk: de spelden moeten gemakkelijk ingestoken en er zonder moeite weer uitgetrokken kunnen worden. Maar vooral is het van belang, dat het jute oppervlak — ook na jarenlang gebruik — veerkrachtig en strak blijft. Het vullen van zo'n kussen is vakwerk, waarmee men dus bij aankoop terdege rekening moet houden.¹⁾

Een kussen met een bak eronder — voor het opbergen van de klosjes — moet op een standaard gebruikt worden. Zo'n standaard is op verschillende hoogten verstelbaar. Ook rechthoekige en de ouderwetse rolkussens zijn nog bruikbaar.

2. *Klosjes, ook wel spoeltjes genoemd.*²⁾

Om te beginnen zijn er ≈ 60 klosjes nodig.

Er zijn vele modellen. De allerbeste, maar duurste zijn van palmhout, maar ook die van andere gladde houtsoorten zijn goed bruikbaar.

3. *Spelden, deze moeten roestvrij zijn en niet te dik.*

4. Een klein stukje zwart *zeildoek* ($\approx 20 \times 40$ cm).

Dit komt op het kussen aan de kant waaraan gewerkt wordt onder de klosjes (zie afb. 4 en 5).

Over het gladde zeildoek is het makkelijker werken.

5. *Garen.*

Het beste kantgaren is linnengaren (D.M.C. No. 40 of wat daarmee in dikte overeenkomt). Men kan ook met haak-

¹⁾ Bij Eska-Utrecht is zulk een kussen te bestellen. Prijs f 12.50.

²⁾ Klosjes zijn bij Eska verkrijgbaar à 20 cts. per stuk.

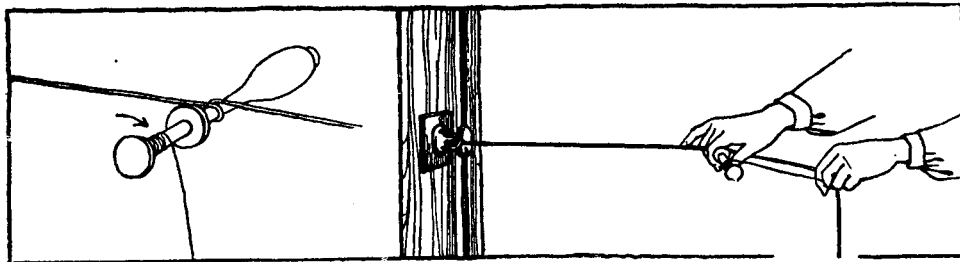
garen, kunstzijde, coton perlé (No. 12), ja zelfs met wol klossen.

Voor de al heel spoedig te maken zakdoek- en kraagrandjes gebruiken we D.M.C. No. 70 of Alsa No. 60, of een draad die daarmee overeenkomt. Voor kleuraanbrenging is dit laatste bijzonder geschikt.

Tenslotte nog een goede tekening (patroon), wat dun glad carton (gewoonlijk groen of bruin) en O.I. inkt en wij zijn klaar voor het maken van de mooiste en fijnste kanten.

Het opwinden met het touwtje (afb. 1).

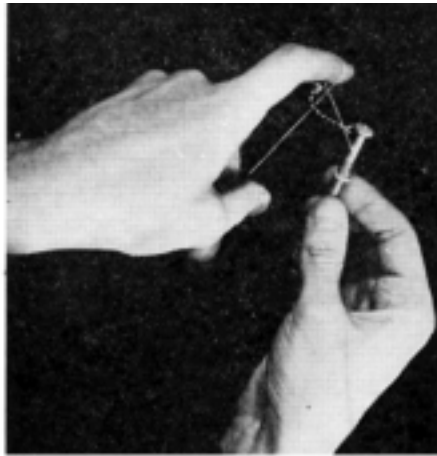
Voor het opwinden van het garen op de klosjes bestaan apparaatjes (spoelapparaten) in verschillende uitvoering. Deze zijn natuurlijk wel gemakkelijk en snel, maar absoluut nodig zijn ze niet. Bovendien zijn ze momenteel moeilijk te krijgen. Daarom beginnen we hier met een heel eenvoudige manier:

Afb. 1

Aan een vast punt, b.v. een deurknop, tafelpoot of dergelijke, wordt een koordje of touwtje vastgemaakt. De op te winden klos, waaromheen men met de hand een paar keer het uiteinde van de draad gewonden heeft, neemt men in de rechterhand, houdt tussen duim en wijsvinger het touwtje strak en tussen wijs- en middenvinger de op te winden draad. Door de klos langs het touwtje te laten glijden, op en neer, windt men de draad op.

Bij het kantklossen werken wij altijd met „paren“ klosjes. In de regel worden de klosjes van ieder paar met één draad gewonden. Voor het opwinden van garen op een paar klosjes nemen wij een draad van ± 5 m lengte en winden hiervan ruim 1 m op de ene klos en ruim 1 m op de andere. Let vooral op de richting, waarop het garen op de klos is gewonden. Dat is zeer belangrijk. Met een festonsteek wordt de draad op het klosje vastgelegd (zie afb. 2). Deze festonsteek stelt ons tevens later in staat om de draad op de

Afb. 2

gewenste lengte langer of korter te maken. Om te verkorten steekt men een speld in de lus en windt het klosje op. Om te verlengen behoeft men het klosje slechts af te rollen.

De festonsteek houdt het afwinden van de draad onder het klossen tegen. Het is van belang steeds alle klosjes even lang te houden.

Wij gaan nu bij wijze van oefening en om met het materiaal en de bewegingen een beetje vertrouwd te raken, eerst een staaltje klossen.

Hiervoor geven wij U het eenvoudige patroon, dat U hierbij afgebeeld vindt (afb. 3). Dit patroon moet U eerst overtrekken

Afb. 3

op doorschijnend papier of op millimeter-papier natekenen. Dat is niet moeilijk. Voor het tekenen moet U O.I. inkt gebruiken, omdat andere inkt of potlood afgeeft aan het garen.

Uw tekening wordt met een onderlaag van carton goed glad getrokken en vast op het kussen gespeld. Over het onderste gedeelte legt U het zeiltje (zie afb. 4).

De klosjes worden nu opgewonden. Wij gebruiken 20 klosjes = 10 paar. Bovenaan het patroon ziet U 5 stippen; die noemen we de opzetstippen. In iedere opzetstip wordt een speld gezet. Om elke speld legt U 2 paar klosjes.

Als de draad op twee klosjes gewonden is, kan men die zo om de speld heenleggen. Zijn de klosjes echter los van elkaar, dus stuk voor stuk, opgewonden, dan moeten ze met een gewone knoop (de speld middenin de knoop) vastgemaakt worden. Op deze wijze komen de draden alle even lang, naast elkaar te hangen (zie afb. 4).

Afb. 4

Onthoud goed: Wij tellen de paren klosjes altijd van links naar rechts. De meest linkse klos is altijd de eerste, ook wanneer

men de 2e toer werkt, die rechts begint. De 20e klos blijft de 20e.

Draaien is: het 2e klosje over het 1e leggen; dus het rechter klosje over het linker.

Voor wij verder gaan, eerst nog een paar verklaringen ¹⁾:

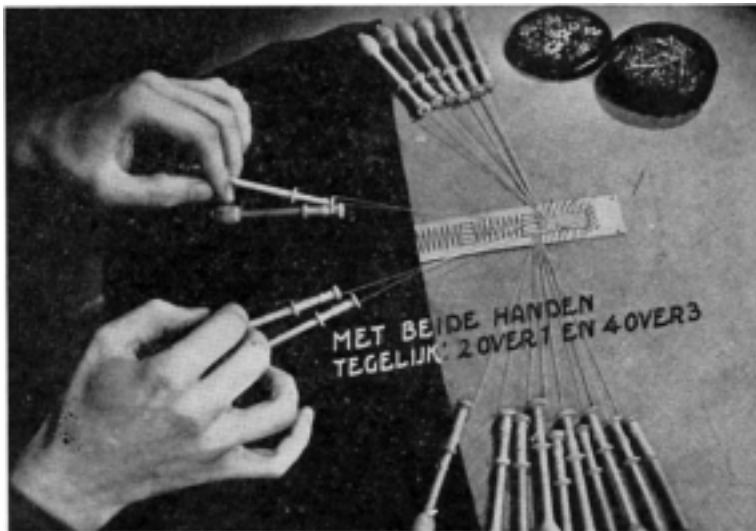
Looppaar = het paar, dat horizontaal door het werk gaat.

Staande paren = paren, die verticaal op het kussen liggen.

Cordonneersteek = overhandse steek.

DE SLAGEN

Bij het klossen bestaan eigenlijk maar drie fundamentele slagen: *de netslag*, *de linnenslag* en *de spijlenslag*. Alle andere

Afb. 5. Netstag

slagen zijn variaties daarop, gemakkelijk uit te voeren, maar die natuurlijk, om ze netjes gelijkmatig te krijgen, oefening vereisen. Staaltjes van kloswerk van deze drie fundamentele slagen vindt U afgebeeld op pag. 4.

¹⁾ Zie ook algemene opmerkingen pag. 46.

De netslag (afb. 5).

Voor de netslag moeten de paren gedraaid liggen, d.w.z. de 2e klos wordt over de 1e gelegd (denk erom, we tellen van links naar rechts!). We beginnen links, dus met 1e en 2e paar. Bij alle paren moet nu de 2e klos over de 1e liggen. We nemen dan de 2e klos in de *rechterhand*, want we werken *naar rechts* en leggen die over de 3e (2 over 3); daarna met beide handen tegelijk leggen we de 2e over de 1e en de 4e over de 3e klos. Het 1e paar wordt nu opzij naar links gelegd en het 3e paar van rechts voor een nieuwe slag bij het 2e p. genomen. Weer legt men de 2e klos met de *rechterhand* over de 1e en met beide handen tegelijk de 2e over de 1e en de 4e over de 3e. Zo klost men verder tot het einde van de toer, draait het looppaar, dat is het paar waarvan een draad steeds door alle andere slaande paren gaat, nog eenmaal, steekt een speld vlak onder de 5e opzetstip, zodat het loopp. achter die speld komt te liggen en dan klossen we daarmee weer verder naar *links*. Nu leggen we dus met de *linkerhand* het 8ste paar over het 9e en met beide handen tegelijk 8e over 7e en 10e over 9e. Weer een paar, nu naar *rechts* liggen laten en een ander paar van links erbij nemen voor de volgende slag. Na het einde van deze toer volgt weer een zoals de eerste. Men moet onder het werken de draden goed aanschuiven, zodat een regelmatig netwerk ontstaat. Een juiste voortzetting van dit patroontje geeft reeds een eenvoudig, sterk tussenzetsel voor lakens en slopen.

De *tuleslag* waarin de fonds van de fijnste Belgische kanten geklost zijn, is niet anders dan netslag met elk paar nog $2 \times$ draaien, maar diagonaalsgewijze gewerkt.

De fonds van de vroegste Belgische kanten b.v. die van de vroegste Binche is: netslag, speld tussen de beide paren, weer een netslag met diezelfde paren, die de speld insluit.

De linnenslag (afb. 6).

De linnenslag kan op hetzelfde patroontje geklost worden. Weer worden 10 p. klossen bovenaan de tekening opgezet. De

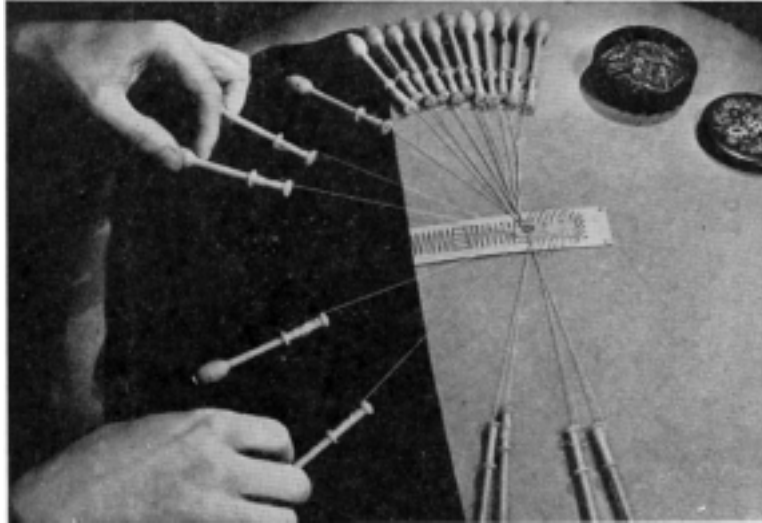
Afb. 6. Linnenslag

draden moeten nu *ongedraaid* naast elkaar liggen. We beginnen weer links met 1e en 2e paar, maken een netslag met dezelfde vingerzetting als is aangegeven, maar leggen nu met de *linkerhand* nog eenmaal de 2e klos over de 3e. Dan gaat er weer een paar links opzij en neemt men 1 paar van rechts erbij voor de volgende slag. Aan het eind van de toer wordt het looppaar, waarvan nu beide draden steeds door de staande paren gaan $1 \times$ gedraaid en de toer naar links begonnen, nadat men de speld achter het looppaar, vlak onder de opzetstip rechts gezet heeft. Die toer begint dus nu met 9e en 10e paar. De oefening in deze slag wordt voortgezet tot men een gelijkmatig linnenweefsel krijgt, waarbij alle draden goed aangeschoven worden.

Beide stalen eindigen met elk paar samen te knopen en daarna de draden tot op een centimeter of 5 af te knippen.

De spijltjes (afb. 7).

De spijltjes worden geoefend op het hierbij afgebeelde patroontje (afb. 8). Men begint met van A tot B een linnenslag-

Afb. 7. Spijltjes

blok te klossen. In B blijven dan 2 paar liggen, de speld in de laatste stip van het linnenslagblok steekt men nu tussen de beide paren. Tussen 7e en 8e, 5e en 6e, 3e en 4e, 1e en 2e paar steekt men eveneens een speld op de lijn c-b.

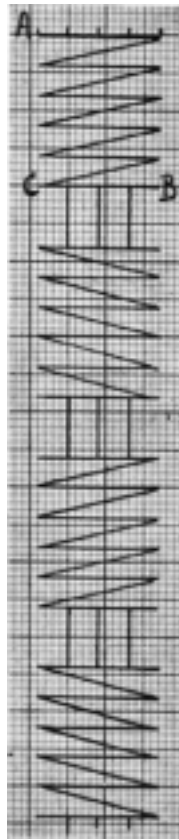
Voor elke spijl zijn 2 paar klossen nodig, die men nu op een eigenaardige manier vastgrijpt. Beide paren liggen ongedraaid om de speld. * Tussen middenvinger, wijsvinger en duim van de linkerhand grijpt men 1e en 2e klos; tussen dezelfde vingers van de rechter 3e en 4e. Door het wegtrekken der wijsvingers en de klossen in de hand houdend, draait men de 2e over de 1e en de 4e over de 3e klos en laat daarna de 2e over de 3e klos op het kussen vallen. De 1e en de 4e klos blijft men met gestrekte draad in de hand houden.

Vanaf * steeds herhalen. Men kan dit spijltjesmaken het best beoefenen door 2 paar klossen aan een afzonderlijke speld te bevestigen, buiten de werktekening om en het grijpen en werpen van de klossen zolang te herhalen tot men regelmatige, gave spijltjes of vlechtjes, zoals men ze ook wel noemt, krijgt.

Men komt dan tot de ontdekking, dat een spijltje eigenlijk

niets anders is dan een telkens herhaald: $2 \times$ netslag achter elkaar met dezelfde klössen. *Eenmaal* zulk een spijlworp vormt de *dubbele slag* die eveneens neerkomt op *lennenslag* en beide paren nog $1 \times$ draaien. De spijltjes dan voor het patroontje, tekening No. 8, maakt men alle vijf even lang tot aan het begin van een nieuw blokje. Tussen de paren worden weer spelden gestoken zoals op de lijn C-B. Dit nieuwe blokje klossen we nu in netslag. Daarvoor moeten alle paren gedraaid liggen; dat doen ze reeds, want elke spijl eindigt in gedraaide paren. Zelfs als het blokje in linnenslag gewerkt wordt, blijven

Afb. 8

de paren de 1e toer uit de spijlen gedraaid. Trouwens bij overgang van *netslag naar linnenslag* is dit ook het geval. Maar bij overgang van een netslag naar een linnenslag in horizontale richting moet het loopp. *ontdraaid*.

Op deze wijze krijgt men een band van afwisselend blokken in linnenslag en netslag. In plaats van netslag kan men ook de dubbele slag werken; d.i. linnenslag en elk paar nog eenmaal draaien of wat op hetzelfde neerkomt $2 \times$ netslag met dezelfde paren.

De randslag.

De randslag werkt men altijd aan een band of rand voor zakdoekjes en kleedjes, die aan de een of andere stof moet gezet worden. Men klost dan een *gesloten picotrand* in tegenstelling met het tot nu toe gewerkte eind van de toer door het extra draaien van het looppaar bij het keren, waardoor men de *openpicotrand* verkreeg. Deze wordt gewerkt aan de buitenrand van het gekloste voorwerp. De *randslag* bestaat dan daarin, dat men de toer afklost tot op 1 paar na, dit $2 \times$ draait,

het looppaar eveneens en dan met deze beide paren een linnenslag maakt; elk paar weer $2 \times$ draait en de speld steekt *na* het 2e paar, wanneer men tenminste links, *door* het voorlaatste wanneer men rechts begint. Men krijgt dus dan een ander looppaar.

Onder aan het patroon gekomen, worden alle spelden uit het werk genomen en trekken we het kantje met klossen en al voorzichtig omhoog. Daarna spelden we weer ± 5 cm op. Hiervoor steken we de spelden in de lusjes van het kantje en in het overeenkomstige gaatje van het patroon.

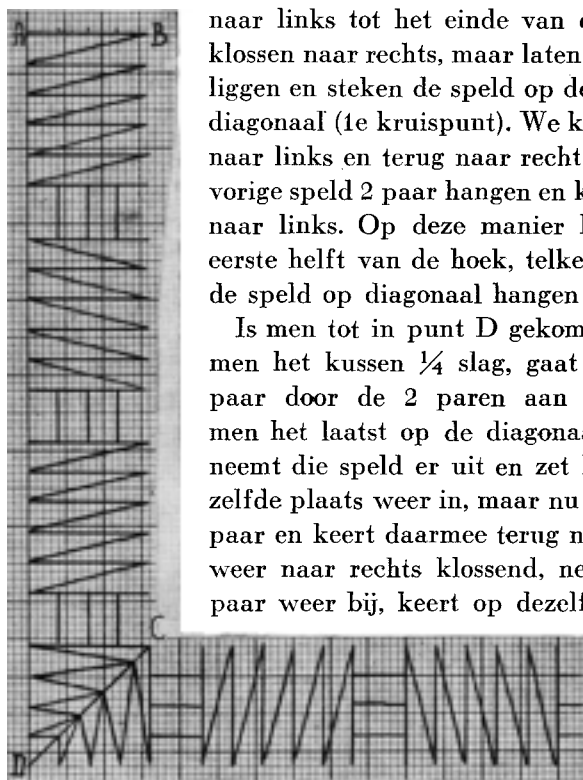
Wanneer een draad breekt, wordt de afgebroken klos aan een der bovenste spelden vastgemaakt en op de plaats ingelegd waar deze hoort. Later worden deze draden even met de naald doorgestopt. Als het staaltje lang genoeg is worden alle paren $2 \times$ afgeknoopt en kort afgeknipt. Boven beschreven kantje is uitstekend te gebruiken als entredeux voor baby-lakens en -sloopjes en voor het afwerken van dessous.

De hoek.

Op het patroontje No. 9 (afb. 9) klost men een rand voor een kleedje in afwisselend blokken van linnenslag en netslag, gescheiden door spijltjes, zo, dat de hoek in linnenslag geklost wordt. Rechts komt een gesloten picotrand, links een open picotrand. Nu wordt opgezet met aan elkaar gewonden klossen; d.w.z. heeft men op een klos voldoende garen gewonden en het lusje gemaakt, dan knipt men ettelijke meters verder de draad af en windt die op een tweede klos. Zo worden de paren om de 5 opzetspelden gehangen. Bovenaan ontstaan kleine lusjes, waarin de paren, die als de rand afgeklost is uit de spijlen komen, met een haaknaald worden bevestigd. D.w.z. door elk lusje wordt het ene paar van de spijl gehaald tot een vrij lange lus, waardoor men dan het andere paar van de spijl haalt, beide paren goed aanschuift, de draden afknoopt en op een cm of 5 afknipt.

Op patroontje No. 9 worden langs de lijn AB weer 10 paar

opgezet en het 1e vakje in netslag gewerkt, met randslag rechts en open picotrand links, waarvoor men om wat groter picot te krijgen het loopbaar nog $2 \times$ draait. Wanneer men dan weer een linnenvakje en daarna nog een netslagvakje geklost heeft, beginnen we de hoek in punt C, klossen naar links tot het einde van de toer, keren, klossen naar rechts, maar laten daar een paar liggen en steken de speld op de 1e stip op de diagonaal (1e kruispunt). We klossen nu weer naar links en terug naar rechts, laten aan de vorige speld 2 paar hangen en keren dan weer naar links. Op deze manier klossen we de eerste helft van de hoek, telkens 2 paar aan de speld op diagonaal hangen latend.

Afb. 9

punt C weer bereikt is, waar nog 1 paar klossen hangt, dat men nu *ontdraait*. Het loopbaar wordt $2 \times$ gedraaid en men maakt in C de randslag. De hoek is nu af en we beginnen weer met de spijltjes.

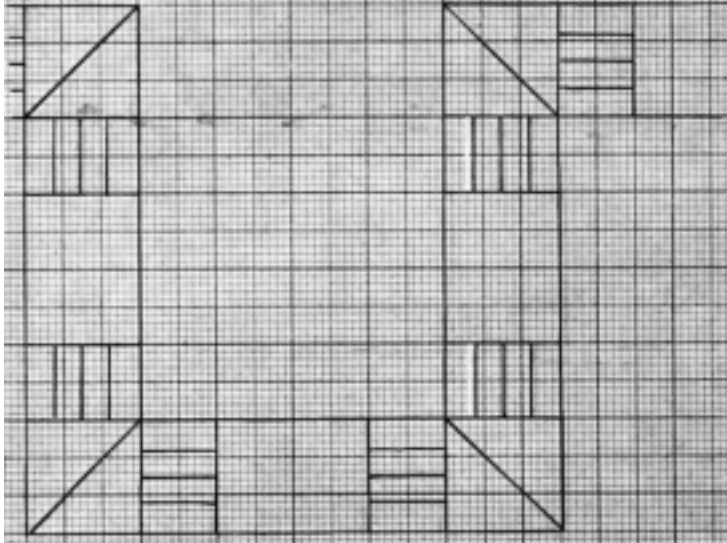
Deze wijze van de hoeken te klossen is specifiek Hollands en het diagonaalsgewijze werken ervan is bij alle hoeken van toepassing.

bij de vorige toer en klost naar links. Zo werkt men verder tot

Afb. 10. Theemuts met kloswerk

De theemuts (afb. 10).

Afb. 11

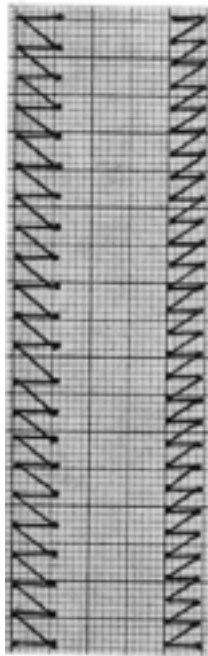
Tekening No. 11 geeft het patroon voor een theemuts. De rand van het vorige patroon, de kledjesrand, maar als tussenzetsel gewerkt, dus met 1 paar klossen meer, omdat nu aan beide zijden de randslag komt, is daarvoor getekend als Meander (Griekse rand).

Het is een uitstekende oefening in het werken van hoeken. De breedte van de rand voor de theemuts is $7 \times$ het gegeven patroon. Dit overtrek voor de theemuts is van grof linnen en geklost in wit of ivorkleurig garen met een zwarte omranding van de rechthoekige vakken in dubbele slag, telkens tussen 2 hoeken in, die met zwart doorgelost zijn. Als de rand à jours is ingezet, wordt de verdere stof versierd met heel eenvoudig opennaaisel (de halve kettingsteek aan weerszijden van drie uitgehaalde draden). Het gehele overtrek heeft de vorm van een rokje. Aan de bovenkant is een schuif aangebracht, waardoor een koord of lint geregen wordt van de kleur van de stof van de eigenlijke theemuts, die door het

opengewerkte van de klosrand en het opennaaisel te zien komt. Door het inhalen van dat koord, kan men het overtrek elke gewenste vorm geven. Zoals gezegd is dit theemutsovertrek in twee kleuren geklost.

Bij de beschrijving van de zakdoekrandjes (zie pag. 25) wordt de manier uitgelegd, waarop kleur in het kloswerk kan worden aangebracht. Deze rand is echter ook in één kleur te klossen en het opennaaisel kan dan met hetzelfde kantgaren worden uitgevoerd.

*Het kantje en tussenzetseltje uit de 15e eeuw.
(pag. 4 afb. d en e).*

Afb. 12

Afb. 13

Op tekening 12 en 13 wordt op de eerste van grover, op de tweede van fijner kantgaren, respectievelijk D.M.C. No. 50 en D.M.C. No. 70 dit kantje gewerkt. Het bestaat uitsluitend uit dubbele slagen. Op patroontje No. 12 gewerkt, geeft het een sterk à jours randje om stukken stof aan elkaar te zetten. Ook ter versiering boven aan een laken is het uiterst geschikt ter vervanging van machinale opennaaisels. Zijn van een ontbijtstel vingerdoekjes overgebleven, nadat het ontbijtlaken versleten is, dan kan men van die kleine doekjes een heel aardig kleedje maken door ze onderling te verbinden door middel van zo'n tussenzetseltje en het geheel te omranden met het op hetzelfde patroontje gekloste kantje. Hebben de vingerdoekjes b.v. gele of blauwe ingeweven strepen, ruiten of figuren, dan staat het bijzonder aardig om van diezelfde kleur tussenzetsel en kantje te klossen.

Voor het tussenzetseltje zijn 6 paar; voor het kantje slechts 5 paar klossen nodig.

Voor het kantje hangt men aan de linker opzetspeld 2 paar, aan de rechter 5 paar klossen; sluit de linkerspeld met een dubbele slag in en laat 2 paar aan die speld hangen. Met het 5e en 4e paar klost men 1 dubbele slag naar rechts en maakt dan met het 4e en 5e paar de randslag. Vervolgens klost men met het 4e paar 3 dubbele slagen naar links, draait het looppaar nog eenmaal en steekt de speld op de 2e stip links tussen 1e en 2e paar. * Met het 5e paar 1 dubbele slag naar rechts, met 4e en 5e paar randslag en vervolgens met het 4e paar 3 dubbele slagen naar links. Het looppaar wordt nog eenmaal gedraaid en de speld op de 5e stip tussen 1e en 2e paar gestoken. Vanaf * herhalen.

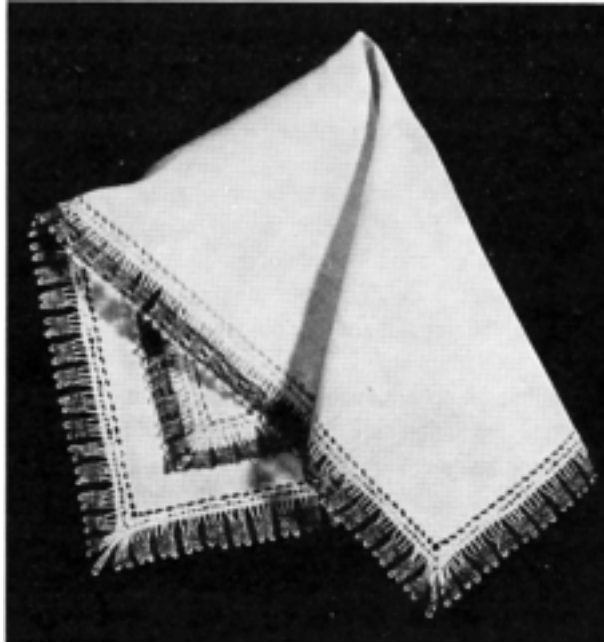
Voor het tussenzetseltje heeft men 6 paar klossen nodig. Een paar wordt bijgehangen aan de opzetspeld links; met 2e en 5e paar wordt de speld ingesloten. Met het 4e paar klost men dubbele slagen naar links, maakt met 1e en 2e paar de randslag en sluit de speld met 2e en 5e paar in. Aan die speld blijven nu 5 paar hangen.

* Met 4e en 5e paar maakt men een dubbele slag en met 5e en 6e de randslag rechts, sluit met 4e en 5e paar de speld op de stip in en klost verder 2 dubbele slagen met het 4e paar naar links en maakt nu ook links de randslag met 1e en 2e paar. Aan de speld links blijven nu 5 paar hangen. Vanaf * herhalen.

Klost men kantje en tussenzetseltje met fijner garen op patroontje No. 13, dan geeft dat een bijzonder aardige en praktische versiering voor babygoed. Oudtijds diende het tussenzetseltje om kragen en manchetten van de schitterende Italiaanse naaldkant aan hals en mouwen af te werken, zodat die ingezet konden worden. De kloskant was soepel en de Italiaanse naaldkant kon niet omgebogen of omgevouwen worden.

Het klossen met kleurparen.

Op verschillende wijze kan men in zakdoek en kleedjesrandjes kleur aanbrengen.

Afb. 14 a. Zakdoek met rand in kloswerk

1e. Door al dadelijk kleurparen op te zetten, die met het witte looppaar doorgeklost worden.

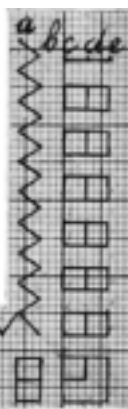
2e. Door omranding met de kleur van het motiefje in wit of ivoor; waarbij dient opgemerkt dat zoiets alleen aanbeveling verdient bij een geometrisch patroon, d.w.z. een tekening bestaande uit rechthoeken, vierkanten, cirkelvlakken, enz.

3e. Door gedeeltelijk opzetten van de kleur, waarbij die vakken dan ook met dezelfde kleur doorgeklost worden en met het looppaar van het vak daarnaast in een andere kleur of wit verbonden worden. Zulk een verbinding moet natuurlijk altijd met de linnenslag geschieden omdat men anders niet hetzelfde looppaar houdt.

Het zakdoekrandje „Handje geven” (afb. 14 a).

Dit randje wordt gewerkt op werktekening No. 14b. De binnenkant van het randje ligt links en in A worden 2 paar wit D.M.C. No. 70 en in B ook 2 paar wit opgezet; in C, D, E ieder 2 paar kleur, in fijnte met No. 70 wit overeenkomend; 10 paar klossen heeft men dus in het geheel nodig. De paren liggen gedraaid, dus lusjes vormend om de spelden. Met de eerste 2 paren maakt men 1 dubb. st., elk paar $2 \times$ draaien.

* Dan met het 2e paar 2 linnensl., het looppaar $4 \times$ draaien, met linnenslagen door de zes paar kleur klossen. Met $4 \times$ draaien van het looppaar, speld in punt e van het loop.p., dus met open picotrand terug naar links met linnensl. door de kleurparen. Het loopp. $4 \times$ draaien, 2 linnensl. door de witte paren, dan randslag en daarna keren in de 2e stip links. Vanaf * nog eenmaal herhalen. Met het looppaar nu door de twee paar wit met linnensl., looppaar voorlopig liggen

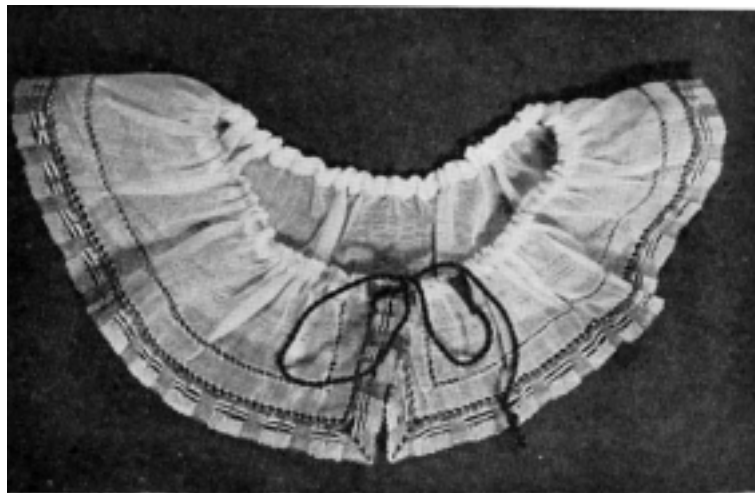
Afb. 14b

laten en eerst spijltjes maken (5 worpen) van de kleurparen. Nu het witte looppaar weer opnemen en door de kleurparen klossen, $2 \times$ heen en weer. Dan weer spijltjes maken enz. De hoek wordt ook weer langs de diagonaal gewerkt. Is de speld in het hoekpunt gezet, dan naar rechts klossen op de gewone manier, maar teruggekeerd naar links, het paar van de randslag laten liggen en keren op de diagonaal met de speld dicht bij het hoekpunt.

Nu weer naar rechts 2 linnenslagen door de witte paren, loopp. $4 \times$ draaien en verder naar rechts door de kleurparen klossen; terug 1 paar hangen laten aan de eerste speld op de diagonaal en dan voor de 2e maal naar rechts klossen. Terug naar links aan de 2e speld. Op de diagonaal weer 1 paar hangen laten en dan de spijltjes maken. Met de eerste 2 kleurparen 1 worp; met 3e en 4e tot op de diagonaal; met 5e en 6e tot het hoekpunt van de buitenrand. Nu het witte looppaar weer opnemen en langs de diagonaal door de spijltjes klossen (linnenslagen) met $3 \times$ draaien tussen elke 2 spijltjes. In buitenhoekpunt keren en op dezelfde manier naar links klossen; één paar van het witte onderrandje erbij nemen na $4 \times$ draaien van het loopp. Voor het keren neemt men de speld uit de 2e stip op de diagonaal, dat is die waaraan 1 p. wit is blijven hangen en dat men nu meegeklost heeft, er uit en en zet hem na het nieuwe loopp. er weer in. Dan terugklossen naar rechts, waardoor men het 1e kleurblokje op de nieuwe kant begint. Bij de volgende toer komt het paar van de 1e stip op de diagonaal er bij en klost men voor de 2e maal naar rechts, gaat weer terug naar links en nu wordt in het hoekpunt de randslag weer gemaakt, na het linkerpaar ontdraaid te hebben, dan de speld uit het hoekpunt nemen en er weer inzetten na het 2e paar (looppaar). 39 of 41 kleurblokjes tussen de hoeken is de gebruikelijke grootte voor een zakdoekrandje. Aaneenhechting, als boven beschreven.

Het aanzetten van het zakdoekrandje.

Het randje wordt à jours aangezet, d.w.z. aan een lapje linnen of fijn Japans of Egyptisch katoen van c.a. 25 cm in het vier-

Afb. 15. Springkraagje, versierd met geklost kantwerk

kant worden 1 cm van de kant 5 draden uitgetrokken. Een kant van het randje wordt vlak daarboven opgereggen en na aan de 2e kant van de stof ook weer 3 draden te hebben uitgetrokken rijgt men de 2e kant op, enz.

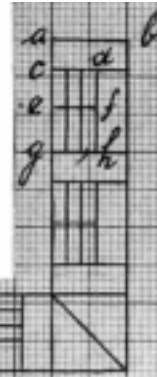
Voor het opnaaien bevestigt men een draad van het witte kantgaren in de picot van de randslag, neemt een bosje uitgetrokken draden op, gaat daar 3 X omheen, maar steekt de 3e keer de naald naar boven in een picot van de randslag, vlak *achter* het bosje en komt vlak *voor* het bosje uit; dan 2 cordonneersteken om de draad van de gesloten picotrand. Daarna neemt men weer een nieuw bosje draden op. Aan de hoeken maakt men een paar cordonneersteken meer, steeds er op lettend dat men met de draad van de randslag ook de stof van het zakdoekje meewerkt.

De stof aan de achterkant kan dan dicht langs het aanzetsel worden afgeknipt.

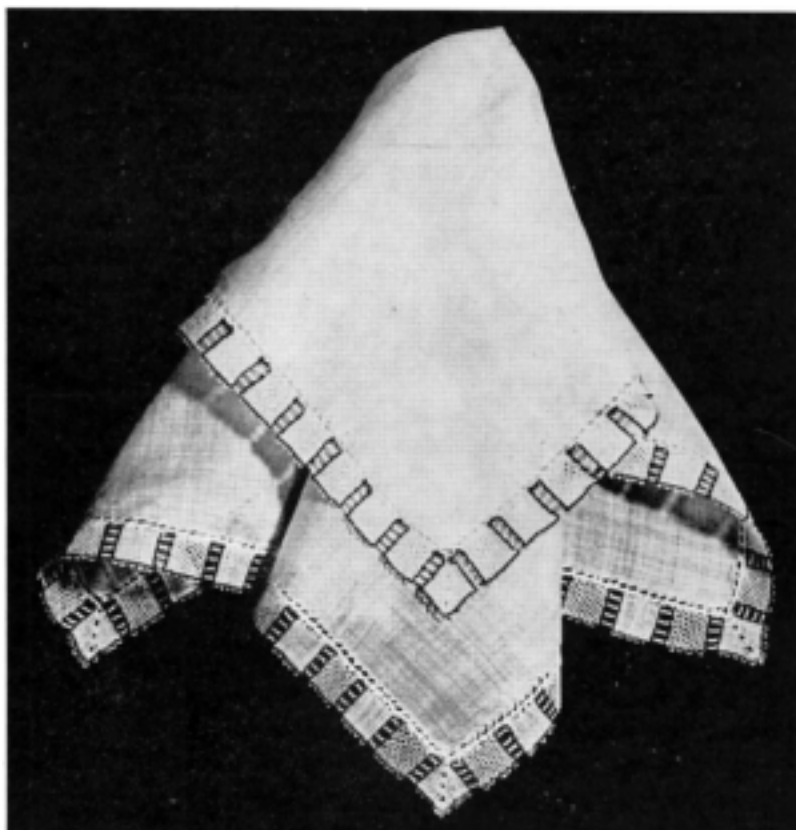
Randje voor een springkraagje (afb. 15).

Dit kraagje, dat ruim om de hals valt, is voor alle leeftijden geschikt en past zich uitstekend aan bij de tegenwoordige mode, waar het voor ouderen wordt gebruikt. Het bestaat uit een 6 cm brede en c.a. 80 cm lange reep fijne stof voile of iets dergelijks en wordt langs de beide zijkanten en langs één lengtekant versierd met het kantje geklost op werktekening No. 16.

Voor dit randje worden 10 paar wit opgezet en 2 paar kleur, de laatste aan de binnenkant van het randje, die links ligt in punt *a*. Daarnaast aan 5 spelden 10 paren wit tot *b*. Met de 2 kleurparen een dubbele slag en met * het 2e paar linnenslag klossen door de witte paren

Afb. 16

Afb. 17. Zakdoek met blokjesrand in kloskant

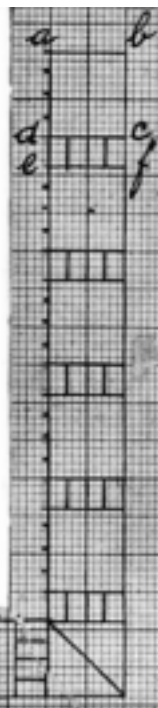
heen, loopbaar $4 \times$ draaien voor open picotrand en terug naar links, randslag met de kleurparen en nog eenmaal heen en weer klossen tot *c*. Spijltjes maken van de 2 kleurparen en 4 paar wit tot lijn *e-f*.

Bij *d* speld zetten tussen 5e en 6e paar wit en met 5e paar netslag klossen naar rechts; dit nog $2 \times$ herhalen. In punt *e* speld zetten na 2e kleurpaar en met dit paar door de witte spijltjes klossen met tussen elke twee spijlen $2 \times$ draaien. Dan in *f* de beide loopparen door een linnenslag verbinden, met kleurpaar terug naar links, weer spijltjes maken tot *g-h* en met het witte loopbaar uit *f* terug naar rechts. Driemaal heen en weer netslag klossen en in *h* loopbaar liggen laten voor een speld in *h*. In punt *g* het 2e kleurpaar achter de speld als loopbaar nemen en van * af herhalen.

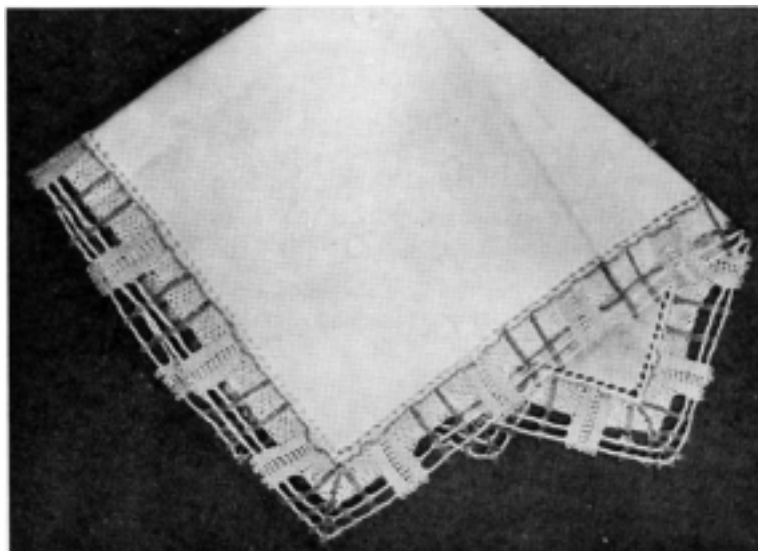
Voor dit randje is ook weer D.M.C. kantgaren No. 70 en voor de kleur Alsa D.M.C. No. 60 het meest aanbevelenswaard, al is men thans misschien nog genoodzaakt een of ander surrogaat, met die fijnte overeenkomend, te kiezen.

„Blokjesrandje” (afb. 17).

Voor dit randje, te werken op patroon No. 18, zijn weer 10 paar wit nodig, kantgaren D.M.C. No. 70 en 1 paar kleur Alsa D.M.C. No. 60. Langs de lijn *a-b* wordt op de gewone wijze opgezet en weer vlak bij *a* het kleurpaar. Met dit paar klost men in linnenslag door de witte paren en laat het in *b* achter de speld liggen. Dan met 1e en 2e paar wit (de binnenkant van

Afb. 18

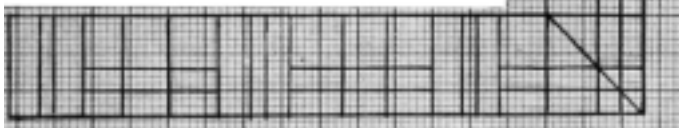

Afb. 19. Zakdock of kleedje met gekloste rand in twee kleuren

het randje ligt links) de randslag en naar rechts klossen in net- of linnenslag, al naar het linnenslag- of het netslagblokje aan de beurt is. Dit randje heeft namelijk om en om linnenslag- of netslagblokje, alleen moet men er voor zorgen op de hoek een linnenslagblokje te werken op de op blz. 15 aangewezen wijze. De buitenkant heeft een open picotrand, d.w.z. nadat men met het looppaar een linnenslag gemaakt heeft door het kleurpaar in *b* heen (bij netslagblokje het looppaar ontdraaien) draait men het 4 ×, steekt de speld even onder *b* en klost terug naar links. De randslag maken aan de binnenkant 6 × zo heen en weer gaan. Dan looppaar in *d* laten en met het kleurpaar, achter een noodspeld vlak bij *c*, terugklossen naar links in linnenslagen. Na de linnenslag met 2e paar wit de speld tussen de beide paren steken en die insluiten met 1 linnenslag. Van de 2 paren van de randslag een kort spijltje maken tot punt *e*, het kleurpaar 4 × draaien en spijltjes maken van de witte paren tot lijn *e-f*. Dan weer in *e* het nieuwe blokje beginnen, zoals boven beschreven is.

Randje voor zakdoekje of kledje in wit en twee verschillende kleuren (afb. 19).

Op werktekening No. 20 wordt dit randje geklost met 12 paar wit en 2 p. kleur, maar die 2 paar verschillen in kleur, b.v. blauw en oranje, zwart en licht grijsgroen, rood en geel, enz. Dit patroontje is gewerkt in wit, blauw en oranje. Oranje, blanje, bleu. De binnenk. v. d. werktekening ligt weer links en langs de lijn *a-b* wordt opgezet in en vlak bij *a* twee

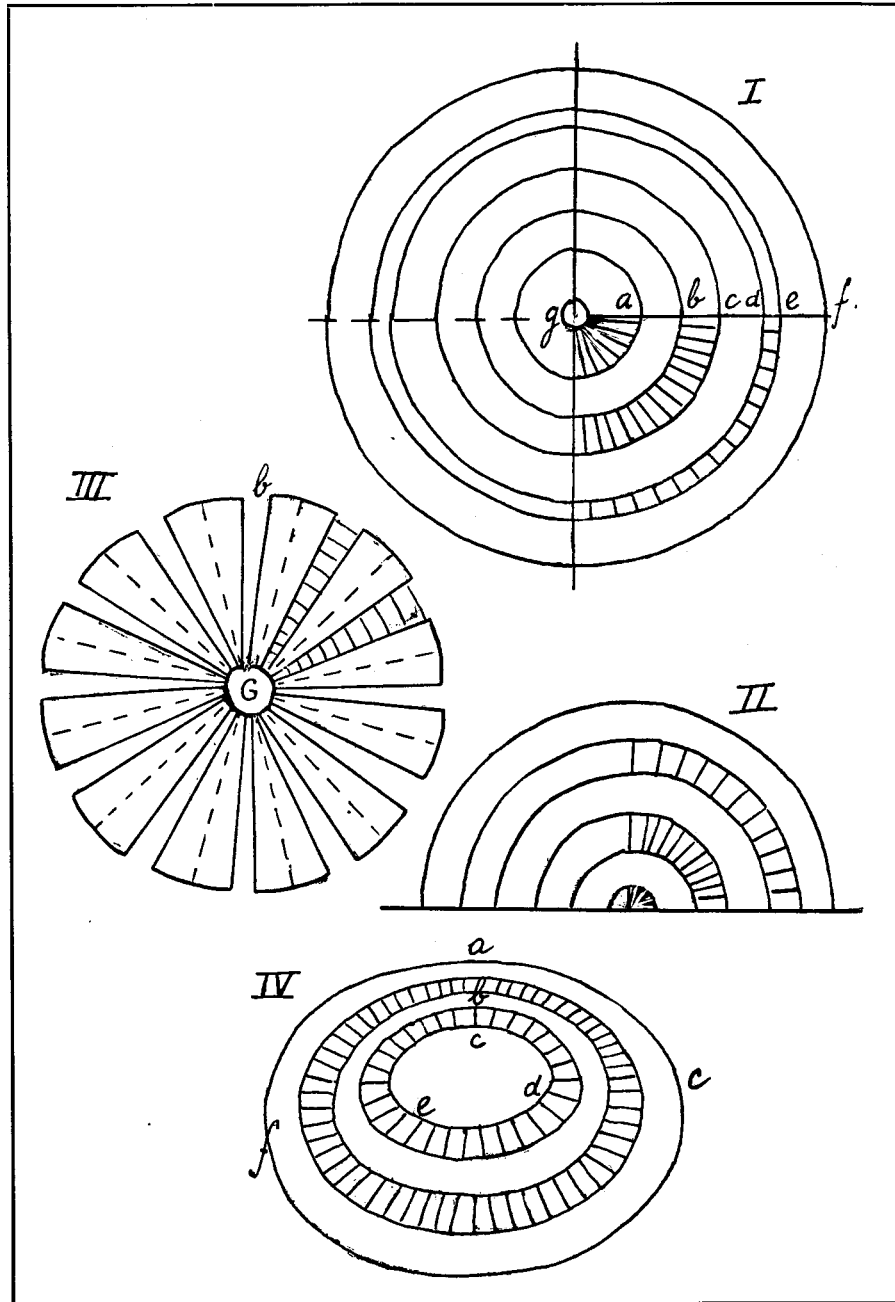

Afb. 20

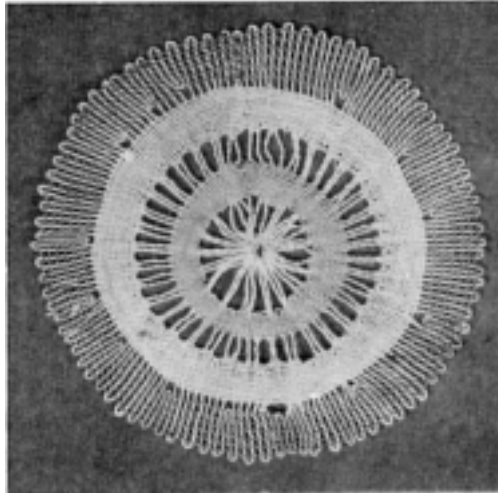

kleurparen en verder, nadat in *a* 2 p. voor de randslag zijn gezet de 10 overige gelijkelijk verdeeld over de lijn *a-b*. * De randslag in wit wordt eerst gemaakt, beide paren blijven liggen en met het 2e kleurpaar klost men linnenslag door de 10 witte paren, keert bij *b* met open picot en klost terug naar links. Verbinding na de 11 linnenslagen met het 2e paar van de randslag door linnenslag (speld tussen randslag en kleurpaar) terwijl men met het kleurpaar nog eens heen en weer klost en met de beide randslagparen een randslag maakt. Dan steekt men een speld vóór het 5e (witte) paar. Men klost nu naar rechts dubbele slagen met het 2e p. van de randslag als looppaar, nadat eerst het kleurpaar met het 2e paar van de randslag verbonden is en dat nu weer staand paar wordt. Na de ene toer heen en weer dubbele slagen met het kleurpaar $2 \times$ heen en weer linnenslagen. Men denke erom dat vóór de dubbele slag alle paren $1 \times$ gedraaid moeten liggen.

Na bevestiging van het kleurpaar met 2e p. wit van de randslag met dit paar 6 netslagen naar rechts; bij *e* keren en de speld vóór het 6e paar zetten, waardoor men een nieuw looppaar krijgt zoals bij de randslag; $4 \times$ heen en weer klossen tot *f*. Van 9e en 10e, 11e en 12e paar uit spijltjes maken tot op lijn *f-g*. Daarna met het paar van de tweede kleur met linnenslagen door de netslag klossen en met telkens $2 \times$ draaien van het looppaar voor en tussen de spijltjes keren in *g* met open picot. Op dezelfde manier terug naar links; verbinding van het kleurpaar met de randslag en randslag met witte paren maken. Dan weer het volgende netslagblokje maken en na dit blokje met hetzelfde kleurpaar weer door netslag en spijltjes klossen. Is het 5e netslagblokje af, dan weer met het andere kleurpaar de linnenslag klossen, zoals in het begin; dus van * af herhalen. De hoek levert nu wel geen bezwaren meer op. De linnenslag, langs de diagonaal door netslag en spijlen heen, klost men met hetzelfde kleurpaar dat steeds door netslag en spijlen ging.

Rondjes en inzetstukjes.

Afb. 22

Het rondje I van werktekening blad No. 21 is heel eenvoudig te klossen. Het kan geheel in wit, maar ook in wit en kleuren geklost worden. Wordt het gebruikt voor versiering van de uiteinden van 'n plat kraagje, dan staat het erg aardig om ook kleur aan te brengen. Het voorbeeld op afb.

No. 22 is in wit, blauw en oranje geklost. Men kan ook in plaats van oranje een donkerder tint blauw nemen. Men heeft dan nodig 8 paar wit kantgaren D.M.C. No. 70 of in fijnte daarmee overeenkomend een soort machinezijde; 5 paar oranje Elsa D.M.C. No. 60, ook eigenlijk machinezijde, maar die absoluut kleurvast is, en 6 paar blauw van dezelfde soort garen. In het middenpunt van het cirkelvlak, in *g* dus, wordt 1 paar wit opgezet. Voor de binnenste cirkelband 5 paar oranje langs de lijn *a-b*; 6 paar wit voor de middelste cirkelband langs de lijn *c-d* en voor de buitenste 6 paar blauw langs de lijn *e-f*. In *e* wordt ook nog 1 paar wit bijgehangen. * Met dat witte paar klost men naar rechts dubbele slagen door de blauwe paren die allen gedraaid moeten liggen, keert met open picot op de buitenste cirkelrand en gaat terug naar links. Na de 6 dubbele slagen draait men het witte looppaar $2 \times$ en klost dan 6 linnenslagen naar links; keren in *c* aan de onderrand van de middelste cirkelband en de speld steken na het 2e witte paar. Met het nieuwe looppaar

terug naar rechts met 6 linnenslagen, het looppaar $2 \times$ draaien en 6 dubbele slagen klossen door de blauwe paren. Keren en terug naar links, aan het eind van de 6 linnenslagen draait men het looppaar $4 \times$ en klost daarmee 5 linnenslagen door de oranje paren, dan keren op de binnenrand van de binnenste cirkelband en terugklossen naar rechts.

Heeft men weer gekeerd op de buitenrand dan op dezelfde manier naar links klossen en na 5 slagen door de oranje paren het looppaar $5 \times$ draaien en in punt g een linnenslag met het paar dat daar is opgezet, de speld er uit nemen en na de linnenslag er weer inzetten, de speld insluiten met linnenslag. Dan weer naar rechts klossen, zoals men het eerst naar links deed. Nu weer naar links tot aan het eind van de oranje paren keren en weer naar rechts klossen. Van rechts naar links werken tot aan de onderkant van de middelste cirkelband met de speld na het 2e paar en met het nieuwe looppaar terug naar rechts, keren op de buitenrand van het cirkelvlak en nu door alle drie banden op de aangeduide wijze naar links klossen, het looppaar verbinden met het paar in g en op dezelfde manier weer naar rechts klossen. Vanaf * herhalen. Men lette er op dat de draad van het looppaar steeds straalsgewijze loopt, zodat die van de buitenste cirkelband ook straalsgewijze op het middenpunt g staan, wat wel enige oefening in het aanvoelen van het cirkelvlak eist. Heeft men met het klossen de lijn $g-f$ weer bereikt, dan kan einde en begin van het rondje weer aan elkaar bevestigd worden zoals op blz. 17 is aangegeven, bij de beschrijving van het eerste kleedje. Worden deze rondjes gebruikt als uiteinden van een kraagje, dan spreekt het vanzelf, dat men aan de buitenrand half open picotrand half *gesloten* picotrand werkt voor het aanzetten van de stof.

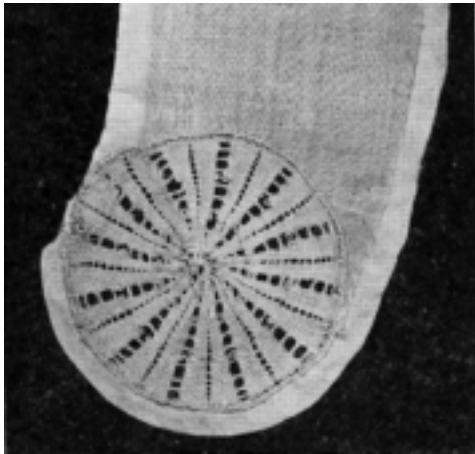
Worden de rondjes gebruikt op antieke schoteltjes om het schuiven van de kopjes te voorkomen, dan kan het gehele cirkelvlak met open picotrand gewerkt worden.

Half rond ter versiering van kinderkleding.

Op werktekening II van werktekeningblad 21 wordt de helft van een cirkelvlak gewerkt op juist dezelfde manier als op werktekening I. Deze halve cirkelvlakjes in drie kleuren geklost, b.v. in donkerblauw, lichtblauw en wit, geven een werkelijk mooie versiering voor de onderrand van een kinderkjurkje. Ze worden dan dicht aan elkaar sluitend vlak boven de zoom ingezet. De buitenrand heeft dus een gesloten picotrand. Een wijd liggend kraagje met aan de uiteinden dergelijke gekloste gehele cirkelvlakjes, maar kleiner, b.v. met twee cirkelbanden, maken het geheel tot een feestjurk. Een kinderkjurkje van ivoorkleurig shantung zonder mouwen, de armsgaten afgebiesd met een schuin reepje van de stof en op de boven beschreven wijze versierd met kloswerk in oranje, geel en wit werd een groot succes en kreeg de naam van *zonnejurk*.

Wieltjeskraagje.

Op werktekening No. III van het werktekeningenblad 21

Afb. 25

wordt het wielkje gewerkt voor het kraagje van afb. 25.

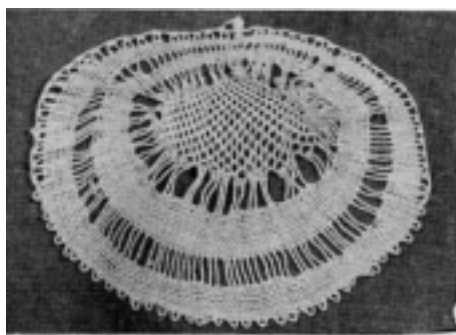
Langs de lijn *a-b* worden een en twintig paar klossen met kantgaren No. 70 D.M.C. wit of ivoor, al naar de kleur van de stof van het kraagje zelf, opgezet aan 10 spelden. Aan de speld in *c*, het middenpunt van 't cirkelvlak, 1 paar.

Met het 1e paar om de 6e speld begint men de linnenslag naar rechts, maakt in *b* de randslag, keert terug naar links, neemt er dan de paren om speld 3 en 4 en 5 bij, zet de speld achter het 2e paar dat nu looppaar wordt en klost daarmee naar rechts. Daar maakt men de randslag en werkt dan weer naar links, de paren aan de spelden 1 en 2 er nu bijnemend. Dan klost men terug naar rechts en weer naar links tot het einde, draait het looppaar $4 \times$ en verbindt het met de speld in *c* op dezelfde wijze als bij het rondje op werktekening I. Na het looppaar weer $4 \times$ gedraaid te hebben klost men weer naar rechts, maar draait eerst 5e, 6e, 7e, 8e, 9e en 10e paar $2 \times$ en de overige staande paren $3 \times$. Het staande paar van de randslag wordt $4 \times$ gedraaid en dan de tweede helft van het linnenslag vakje gewerkt in omgekeerde volgorde van de 1e helft. Van de staande paren maakt men dan spijltjes, heel korte en langere tot op het volgende vakje. De verbinding van de beide uiteinden geschiedt weer op de boven omschreven wijze.

De gehele buitenomtrek van het wielkje heeft de randslag, want het kraagje en ook elke helft van de beide wieljes zijn met een schuin biesje omrand.

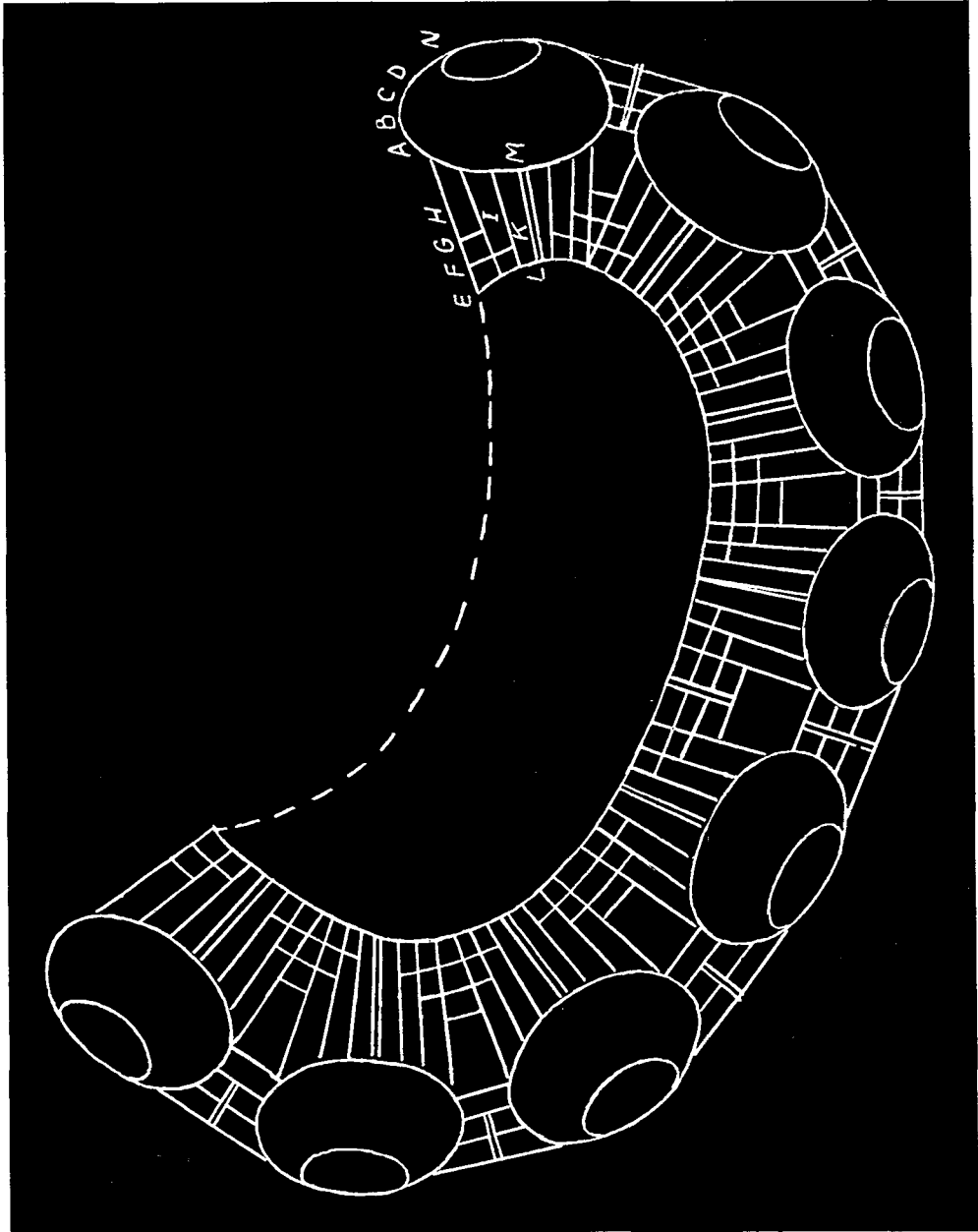
Het schelpmotief (afb. 24).

Op werktekening IV van werktekeningblad 21 wordt het schelpmotief geklost in één kleur: wit, ivoor of écru D.M.C.

Afb. 24

kantgaren No. 70. Dit is eigenlijk voor meer gevorderden in 't klossen. Er zijn 24 paar voor nodig. Het binnenste ovale vlakje is in netsl. gewerkt; de banden erom heen onderling ook gescheiden door 't ettelijke keren draaien van 't looppaar in lin-

Atb. 25

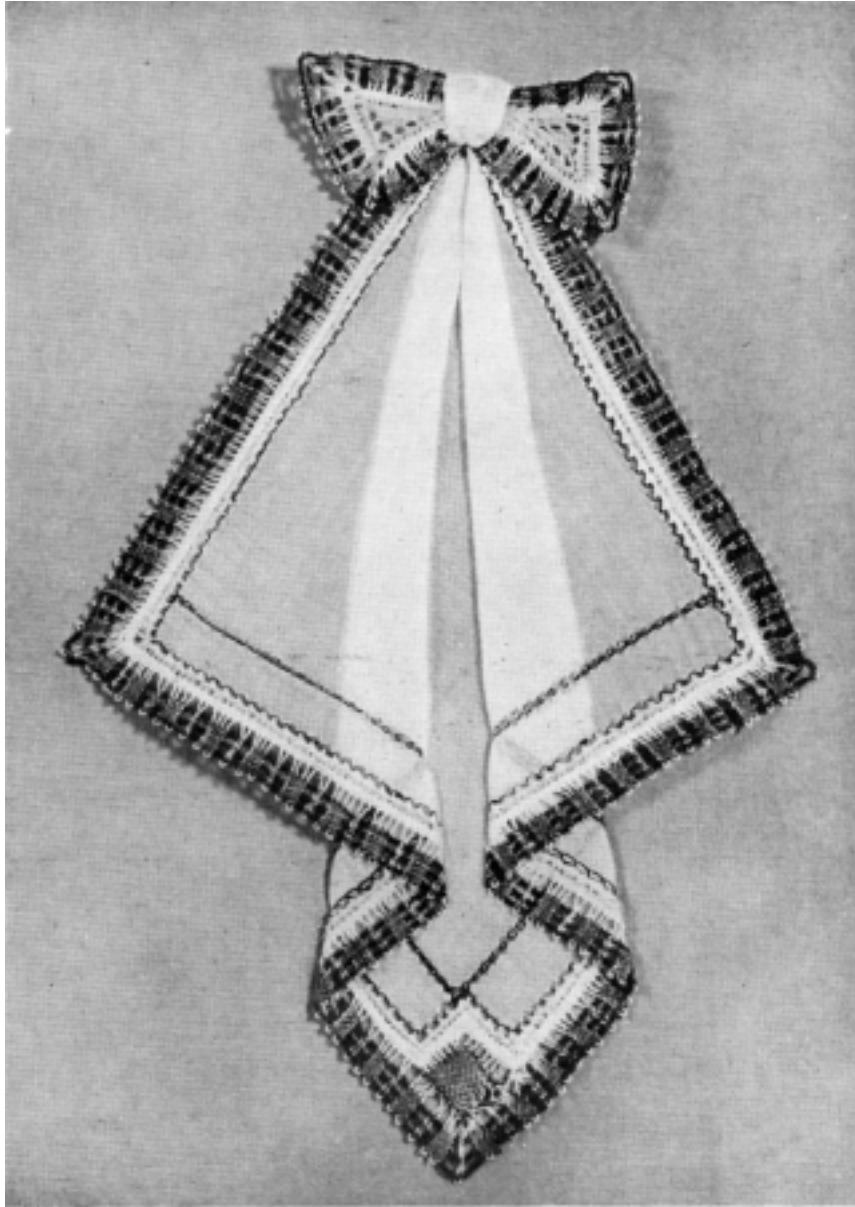
nenslag. Bij *a* worden 2 paar opgezet, bij *b* 4 paar (2 paar voor de randslag), aan de buitenrand van de banden worden af en toe paren bijgehangen, tot de band de breedte heeft, die op de tekening is aangegeven. Dat inhangen gebeurt op de volgende wijze: vóór men de laatste linnenslag klost, hangt men om een speld op de omtrek 1 paar klossen, legt één draad tussen de beide draden van het overgebleven staande paar in en de tweede draad van het in te hangen paar na de derde draad en klost dan linnenslag verder. Moeten ze er later weer uitgelegd dan klost men tot de laatste 2 paren en legt de 1e en 3e draad saamgeknoopt uit het werk. Om het midden-ovaal te werken in netslag, zet men om de andere toer van de linnenslagbanden een speld op de omtrek, hangt daar een paar klossen aan, draait het looppaar en verbindt deze beide paren met een linnenslag. Als men zo tot punt *d* gewerkt heeft, begint men eerst met 4 paar netslag het ovaaltje, verbindt het looppaar met linnenslag met het gedraaide looppaar uit de banden en gaat zo voort tot er na punt *e* de paren van het ovaaltje successievelijk weer uitgelegd worden. De ingehangen paren van de banden worden er ook weer achtereenvolgens uitgelegd in overeenstemming met de breedte van de banden.

Een sjaalkraag of een platte kraag versierd door een rand van deze aaneensluitende schelpmotieven heeft een groot succes. Voor dat doel werkt men natuurlijk aan de buitenrand tot *e* randslag, dan open picotrand van *e* tot *f* en daarna weer gesloten picotrand tot het einde.

Kraagje, manchet of revers (afb. no. 25).

Dit kraagje, manchet of revers wordt gewerkt met 16 paar klossen D.M.C. kantgaren wit of écreu No. 50. In A, B, C, D worden in elk punt 2 paar klossen opgezet. Met de paren in B en C worden 3 netslagen naar rechts gewerkt in C gekeerd en naar links geklost, terwijl in A 2 paren bijgenomen worden. Naar rechts werkend wordt 1 paar van D er bij genomen

Afb. 26. Toepassing van kloswerk aan jabo

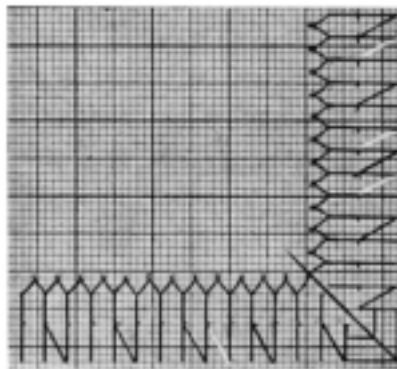
en links 1 paar van de spijlen van links. Voor die spijlen worden in E, F, G, H, telkens 2 paar klossen opgezet en met 2e paar uit E linnenslag gewerkt door de overige spijlen heen, met telkens $2 \times$ draaien van het werkpaar tussen iedere 2 spijlen; in H wordt gekeerd (speld telkens vóór het voorlaatste paar) en blijven 2 paar hangen bij de volgende toer, waarbij gekeerd wordt in I. Weer blijven 2 paar hangen en de volgende toer keert men in K, waar ook weer 2 p. hangen blijven. Aan de onderrand maakt men 2 à 5 spijlworpen tussen de spijltjes. Van de paren in H, I, K worden spijlen gemaakt naar rechts, die het motief (zaadbol) van netslag vormen. Telkens wordt links 1 paar bijgenomen. Zijn die paren er ingewerkt, dan komt de verbinding van 't looppaar uit L, dat in M met 't looppaar van 't netslagmotief met een linnenslag verbonden wordt. Het bovenste gedeelte van dit motief wordt in linnenslag gewerkt. Bij N begint men die met 2 paar en neemt elke toer 1 paar l.sl. meer tot men 5 l.sl. heeft en die ettelijke toeren herhaalt. Na de verbinding door de linnenslag met het $15 \times$ gedraaide loopp. uit de spijlers werkt men de 2e helft van het netslagmotief.

DE TOEPASSING VAN KLOSWERK

In de eerste bladzijden van dit boekje is er al op gewezen, hoe reeds de beginkantjes en tussenzetsels heel bruikbaar zijn voor een *goede* versiering van kleding en huishoudgoed.

De mooie foto van een jabo'tje (afb. 26) is daar o.a. een duidelijk voorbeeld van.

Het is een vierkant stukje dunne soepele stof, gaze de soie of crêpe Georgette of

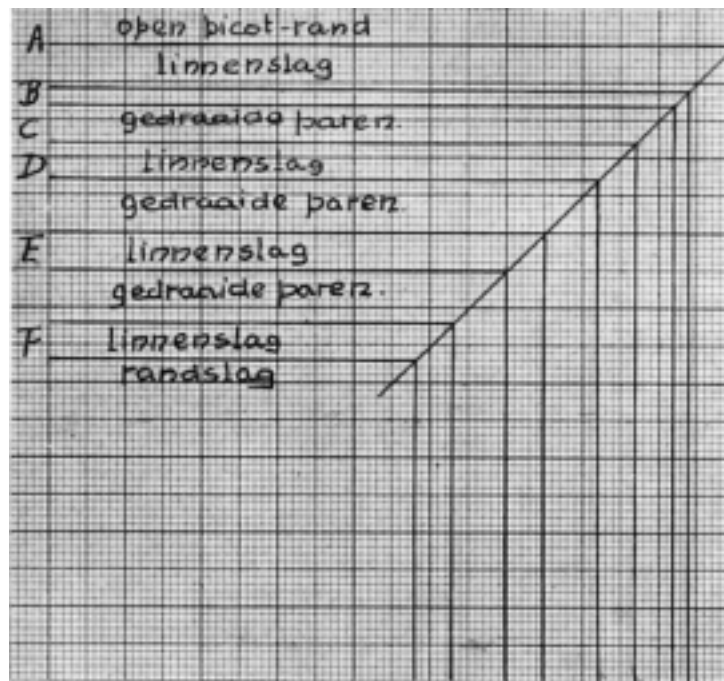

Afb. 27

iets van die aard. Dit lapje is omgeven door een kleine variatie van het reeds besproken zakdoekrandje: „Handje geven”. Zoals de werktekening 27 laat zien, zijn de linnenslag rechthoekjes niet alleen door korte spijltjes, evenwijdig aan de onderrand gescheiden, maar inplaats van dadelijk weer een linnenslagblokje te beginnen, werkt men nu met het looppaar uit de onderrand eenmaal heen en terug door de spijltjes heen in linnenslag, terwijl tussen 2 spijltjes telkens 't looppaar $2 \times$ gedraaid wordt. Er zijn dus ook weer nodig voor dit randje 4 paar wit en 6 p. gekleurd, opgezet op precies dezelfde wijze als bij „Handje geven”. De hoek wordt ook weer op juist dezelfde wijze gewerkt als bij bovengenoemd randje. Het gekloste hoekje in de onderste punt van het jabo'tje kan evengoed weggelaten worden, zonder schade aan het effect van het geheel. Het klossen daarvan stelt weer wat hoger eisen aan de werkster. Het strikje bovenaan, dat natuurlijk ook door een broche vervangen kan worden, is van dezelfde stof als het jabo'tje en door hetzelfde kantje omrand. Een lusje van de stof is er overheen gelegd. Men kan natuurlijk inplaats van het hier omschreven randje ook een der andere beginkantjes nemen, b.v. het blokjesrandje en voor de omranding met de kleur zwart of grijs of goudgeel kiezen. Het blokjesrandje is ook uitstekend voor dit doel geschikt en geeft een fijn effect.

Het dienbakkleed (afb. 28).

Het dienbakkleed is van grof linnen. Voor dit doel moet men natuurlijk een stevige stof gebruiken en die stof versieren met een klosrand in grofte daarmee overeenkomend. Voor de rand is niet speciaal *kantgaren* gebruikt maar coton perlé D.M.C. No. 12, in de kleuren: ivoor, wit, zwart, rood en geel. In band F (afb. 29) worden opgezet 2 paar ivoor of wit voor de randslag, verder 1 paar zwart, 1 paar rood en 1 paar geel. De laatste 3 paren ieder aan één speld. In band E 2 paar rood aan 2 spelden. Voor band D 2 paar rood aan 2 spelden. In B 1 paar

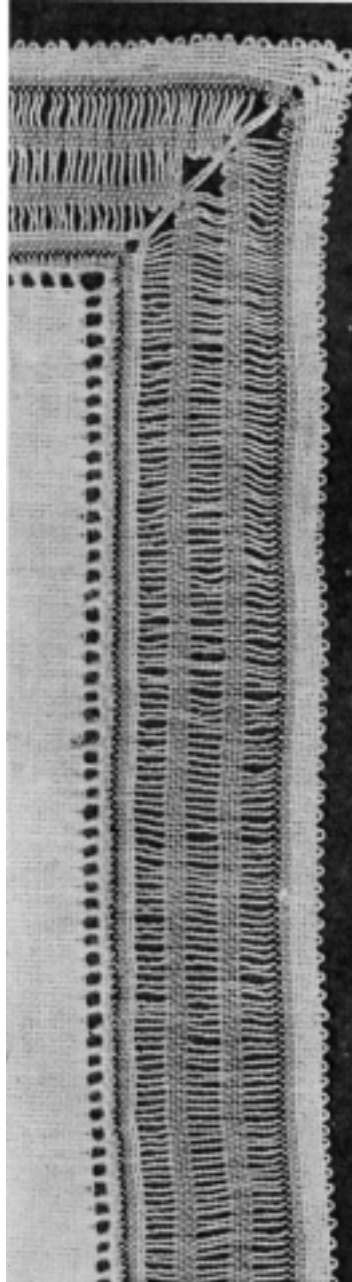
Afb. 29

zwart aan één speld, één paar rood aan een tweede speld en voorts 3 paren geel, ieder aan één speld.

Met het 2e paar van de randslag begint men te klossen door de eerste drie kleurparen heen, dan het looppaar $4 \times$ draaien en linnenslag klossen door de 2 rode paren van band E; het looppaar $4 \times$ draaien en weer 2 linnenslagen door de rode paren van band D. Het looppaar $4 \times$ draaien en linnenslagen klossen door de kleurparen in band B-A. Aan het eind, rechts, keren met picot, d.w.z. het looppaar $3 \times$ draaien en de speld steken tussen laatste kleurpaar en looppaar. Op dezelfde wijze terug naar links, waar men aan het eind de randslag maakt. Zo gaat men verder tot aan de hoek die op precies dezelfde wijze gewerkt wordt als voor andere randen en randjes is aangegeven, d.w.z. diagonaalsgewijze.

Men kan natuurlijk ook een andere kleurencombinatie kiezen, b.v. zwart-lichtgroen of licht blauw of donker beige.

Bij donker eikenhouten meubelen staat het verwerken van lila in de versiering van kleden en kleedjes heel mooi.

Afb. 28

ENIGE ALGEMENE OPMERKINGEN

Bij het keren bij netslag met een open picotrand mag men het loopbaar nooit meer dan $2 \times$ draaien, anders blijft de buitenrand niet strak.

Bij overgang van linnenslag naar netslag moeten alle staande paren ook gedraaid worden. Bij overgang van netslag naar linnenslag blijven de paren die eerste toer gedraaid liggen.

Waar spijlen in- of uitgenomen worden, moet de speld na het 2e of vóór het voorlaatste paar gezet worden; dat hangt af van de richting waarin men klost. Men heeft dan telkens een ander loopbaar.

De dubbele slag neemt meer ruimte in dan net- of linnenslag. Werkt men een vak van linnenslag en een van dubbele slag naast elkaar, dan moet meestentijds in het linnenvak om de andere toer zonder verbinding gekeerd.

Heeft men als loopbaar een kleurbaar, dan keert men met de speld *na* het eerste of *voor* het laatste paar, met één of meermalen draaien van het loopbaar; dat hangt er vanaf of men een picot werkt of alleen keert.

Draden met knopen kunnen het best uit het werk gelegd worden bij het begin van een spijl.

Het inzetten of aanzetten van kantwerk in of aan een bepaalde stof is reeds bij het afwerken van de gekloste randen of voorwerpen besproken. Namelijk waar men de à-joursteek of waar men de cordonneersteek gebruiken moet. (Cordonneersteek = overhandse steek.)

In dit deeltje van onze Raad en Draad serie hebben wij ons beperkt tot de techniek van het klossen, met een aantal eenvoudige voorbeelden en toepassingen.

Deze beperking moesten wij ons opleggen om tegen lage prijs een werkje te geven, waaruit veel practisch nut gehaald kan worden.

De verleiding was heel groot door foto's en beschrijvingen ook wat meer te behandelen van antieke kant, van de prachtige Vlaamse kant en vooral ook het moderne werk o.a. van enkele Nederlandse kantwerkers naar voren te brengen. Deze lust moesten wij bedwingen en overigens verwijzen wij daarvoor naar het Maandblad voor Handwerken.

Het ligt evenwel in onze bedoeling over deze aantrekkelijke onderwerpen een apart deeltje samen te stellen.

Uiteraard zal het wel enige tijd duren vóórdat dit tweede deeltje gereed is. Wij willen daarin namelijk een deskundig overzicht geven van allerlei fijne kantsoorten, zowel oude als moderne en uit diverse landen. Hiervoor moet veel materiaal bestudeerd, bijeengebracht en nieuw gefotografeerd worden.

Al degenen, die zich voor dit vervolgdeeltje intesseren en het direct bij verschijnen toegestuurd willen hebben, bevelen wij aan het reeds thans op te geven.

E S K A - U T R E C H T

Inhoud

	Pag.
Inleiding	7
Beginselen van het klossen	8
Opwinden spoeltjes	10
De slagen	15
De hoek	18
Theemuts	20
Kantje en tussenzetsel	22
Kleurparen	25
Zakdoekrand	24
Springkraagje	27
Blokjesrand	30
Randje in 2 kleuren	32
Rondjes en inzetstukjes	35
Wieltjeskraagje	37
Schelpmotief	38
Kraagje, manchet, revers	40
Toepassingen	42
Dienbakkleed	45
Algemene opmerkingen	46

Maandblad voor Handwerken

is het enige Nederlandse tijdschrift, dat uitsluitend *alle* handwerktechnieken behandelt.

Het verschijnt iedere maand, 32 pagina's groot en onbekrompen geïllustreerd.

•

Abonnementsprijs per jaar f 6.—, per halfjaar f 3.25.

•

Alle verschenen nummers van 1 Januari 1947 af (met uitzondering van No. 7) zijn nog leverbaar.

•

Intekening kan geschieden bij de boekhandel, handwerkboutiques of rechtstreeks bij

ESKA - UTRECHT

LIJNMARKT 43 - GIRO 246009 - TELEFOON 21414